

RAPPORT

Evaluatie Deltawet

Datum 3 mei 2016
Status definitief

In het Overlegorgaan infrastructuur en milieu (zie Wet overleg infrastructuur en milieu) voeren (de vertegenwoordigers van) de minister en staatssecretaris overleg met betrokkenen en hun organisaties over beleidsvoornemens op het gebied van infrastructuur en milieu. Het Overleg wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter.

Voorwoord

De Deltawet Waterveiligheid en Zoetwatervoorziening (hierna: Deltawet) is op 1 januari 2012 in werking getreden. De Deltawet voorziet nu, bijna vijf jaar later, in een ex-post evaluatie van de onderdelen Deltaprogramma, Deltafonds en Deltacommissaris. De minister van Infrastructuur en Milieu heeft voor de uitvoering van deze evaluatie een commissie ingesteld onder leiding van Peter Veld. De evaluatie kijkt terug op de periode vanaf de inwerkingtreding van de wet op 1 januari 2012 tot begin 2016.

Algemeen

Bij het proces rond de Deltabeslissingen en nadere afstemming van plannen uit het Deltaprogramma heeft het Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu (OIM) de afgelopen jaren een actieve rol gespeeld. Als voorzitter van het OIM ben ik hiervan onderdeel geweest en heb ik mij een oordeel kunnen vormen over het proces en de rol van het OIM daarin. Voorafgaand aan het rapport op basis van de gestelde vragen wil ik dat oordeel ten behoeve van de evaluatie graag meegeven.

Mijn algemene beeld is dat er over en weer er veel waardering is voor de Deltacommissaris en zijn staf enerzijds en voor het OIM anderzijds. Voorts heeft het OIM veel waardering voor het Deltaprogramma als programma. Wat betreft het proces heeft het OIM wel moeite met het grote aantal overleggen, met de vraag in welk overleg een bepaald onderwerp moet worden ingebracht en met de vraag wat precies de cruciale momenten voor inbreng zijn. Het voorgaande blijft ook in de toekomst een zorgpunt, mede gezien het beroep dat op de, soms beperkte, capaciteit van de deelnemende organisaties wordt gedaan. Ook de mate waarin andere partijen dan het Rijk openstaan voor inbreng van maatschappelijke partijen is een punt van grote zorg.

Wat betreft de inhoud heeft het OIM zorg over de mate waarin er in het Deltaprogramma ruimte is voor meekoppelen en over de mate waarin er ruimte is voor ruimtelijke kwaliteit, zoals bij het programma Ruimte voor de Rivier is gebeurd. Waterveiligheid, hoewel cruciaal, moet volgens het OIM niet de uitsluitende focus van het Deltaprogramma zijn. Ten slotte heeft het OIM zorg over het verschil in tempo tussen de diverse onderdelen van het Deltaprogramma (bijvoorbeeld bij Zoetwater) en het risico van keuzes van het ene onderdeel die keuzes in een ander deel op termijn blokkeren.

Evaluatie Deltawet

Via een raadpleging onder 14 leden draagt het OIM bij aan de evaluatie van de Deltawet. Dit rapport geeft een beeld van hun ervaringen, inzichten en adviezen. Op basis daarvan komt het OIM tot een oordeel over de Deltawet. Daarmee beoogt het OIM aanknopingspunten te bieden voor verbetering van de opzet en werking van de Deltawet.

Mr I.R. Adema
Voorzitter Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu

Oordeel en advies opzet en uitvoering Deltawet

Het OIM heeft stil gestaan bij drie aspecten van de Deltawet: de resultaten, de werking en de participatie. Op alle drie de punten scoort de Deltawet bij het merendeel van de geraadpleegde leden voldoende tot (zeer) goed. Het OIM komt, alles overziend, dan ook tot een positief oordeel over de opzet en uitvoering van de Deltawet.

Dat neemt niet weg dat een aantal leden (zeer) kritisch is over de drie bovengenoemde aspecten, en daarvoor ook onvoldoendes uitdeelt. Hun kritische kanttekeningen geven aan dat er nog ruimte is voor verbetering.

Het Deltaprogramma heeft zichtbaar partijen bij het *proces* betrokken en merkbaar rekening gehouden met verschillende belangen (meekoppelen, afwegen, meervoudige doelen). Naast het proces en de aansturing van het programma, zijn sommige deelnemers tevreden juist *omdat* met hun *belangen* rekening is gehouden. De *ontevredenheid* bij sommige deelnemers komt minder voort uit het verloop van het proces. Zij zijn vooral ontevreden omdat vanuit hun perspectief *met sommige belangen (toch) te weinig rekening is gehouden*. Het gaat dan om behoud van landschap, natuur aan de kust om de rol van de veiligheidsregio's bij waterveiligheid. Van de drie structurelementen van de Deltawet zijn het Deltaprogramma en de Deltacommissaris volgens de deelnemers belangrijker dan het Deltafonds.

De deelnemers noemen diverse thema's en concepten die het Deltaprogramma op de kaart heeft gezet en waarvan het Deltaprogramma de realisatie (mede) mogelijk heeft gemaakt. Onder andere: innovatieve maatregelen in waterbeheer en het riviersysteem, aandacht voor waterveiligheid en zoetwaterbeschikbaarheid, natuurlijke klimaatbuffers, meebewegen met de natuur en ruimte voor de rivier. De meerwaarde van het programma is daarbij dat de onderwerpen ook in hun samenhang werden gezien (volgens een OIM lid is deze meerwaarde meer ondanks dan dankzij de Deltawet. De reductie van 'meekoppelen' tot een experimenteerartikel en de slechte c.q. ontbrekende verbinding met waterkwaliteitsgelden en ruimtelijke ontwikkeling/kwaliteit vraagt volgens dit lid echt om correctie in de Deltawet). De aanpak was open en interactief, en er bestaat tevredenheid over het bestuurlijke construct van de Deltacommissaris.

Een kritiekpunt dat meerdere leden noemen is de onhelderheid over organisatie en financiën. Bij de organisatie gaat het met name over de vraag wie waarvoor verantwoordelijk is en de nadelen van harde financiële criteria. Dit is in de ogen van sommige leden ten koste gegaan van bepaalde belangen en het is ten koste gegaan van meekoppelkansen.

Over de participatie is het merendeel van de geraadpleegde OIM-leden tevreden. De participatie was goed. Naast bedrijven konden ook maatschappelijke organisaties inbreng leveren. Tegelijkertijd lijkt de ambtelijke organisatie nog onvoldoende ingesteld in de omgang met maatschappelijke organisaties, en vinden deze organisaties het lastig continu te blijven bijdragen in verband met beperkte capaciteit en hun beperkte financiën (geen verdienmodel). Ook was niet altijd helder waar en bij wie partijen inbreng konden leveren. Over het algemeen zijn de leden tevreden over de inzet van het OIM bij het Deltaprogramma. Wel heeft een lid een negatieve ervaring in relatie tot de Beleidslijn Kust. Tot slot was er volgens de leden ook ruimte voor gezamenlijke kennisontwikkeling.

Een van de leden is van mening dat, mede door de vraagstelling, het OIM rapport nauwelijks betrekking heeft op de Deltawet, maar vooral op het instrument Deltaprogramma. Het rapport bevat maar één conclusie over de wet zelf, en dat betreft het amendement Lucas (32

304, nr. 29), om het Deltafonds alleen te besteden aan waterveiligheid en niet aan waterkwaliteit.

Advies

Handhaaf het open en interactieve karakter van het Deltaprogramma maar hou daarbij rekening met de capaciteit van de partijen, in het bijzonder de maatschappelijke organisaties. Maak afspraken met de partijen over de vorm en wijze van participatie (ook over de contactpersonen/aanspreekpunten), en de tijd die de organisaties hiervoor beschikbaar hebben. Waak ervoor te veel bijeenkomsten te organiseren (één OIM lid uitte de wens dat de bijeenkomsten worden afgestemd op de doelgroep).

Bezie of het mogelijk is om meer dan voorheen maatschappelijke organisaties te betrekken. Spreek de organisaties aan op hun eigen expertise.

Ten aanzien van de kennisontwikkeling doen de leden de volgende aanbevelingen: Meer samenwerken met Taskforce deltatechnologie had kunnen leiden tot andere inzichten. Daar was weinig ruimte voor. Wellicht bestaat hiervoor in de toekomst wel (meer) ruimte. En: probeer niet in heel Nederland te pionieren. Leer van elkaar, maak een keuze en leg deze vast.

De leden geven nog de volgende inhoudelijke aanbevelingen:

- Het Deltaprogramma dient een koppeling te krijgen met waterkwaliteit, ruimtelijke kwaliteit en natuurbeleid en met de komend jaar verder vast te stellen Nationale Adaptatiestrategie (NAS).
- Zet een kustpact op, schaf huidige LOK en Kustcommunity af.
- De Deltawet is nu al verouderd. Het wordt weer tijd voor een dubbeldoelstelling, net als Ruimte voor de Rivier (RvdR). Een een forse RvdR 2.0 in plaats van het ouderwetse HWBP (Hoog Water BeschermingsProgramma). Nationaal en internationaal succes van de benadering voortzetten. Dat kan door gelden uit het ruimtelijke beleid aan het Deltafonds toe te voegen.

In de organisatie van het Deltaprogramma zou meer aandacht besteed kunnen worden aan de verantwoordelijkheidsverdeling. En de overheid moet zou haar rol voor kwalitatieve aspecten van de leefomgeving breder kunnen borgen ten opzichte van financieel economische krachten.

Enkele leden adviseren ten aanzien van de Deltawet, meekoppelen en dubbeldoelstelling nog het volgende.

Bij het realiseren van waterstaatswerken in het kader van het Deltaprogramma kan een groter maatschappelijk rendement uit de bestede belastinggelden worden behaald door de maatregelen zoveel mogelijk te combineren met andere gebiedsopgaven. Het besef dat dit meekoppelen de voorkeur verdient boven monofunctionele maatregelen is wijd verbreid, ook bij bestuurders en politici. De strikte scheiding van middelen in het Deltafonds en het slechts ten dele "gedeamende" amendement Lucas, als ook de sterk op urgentie en snelle uitvoering gerichte aanpak van m.n. het Hoogwaterbeschermingsprogramma maken dit meekoppelen er niet makkelijker op. Op dit punt zou de Deltawet herzien moeten worden. Ook zou deze een eventuele dubbeldoelstelling van het Deltaprogramma moeten mogelijk maken. Het experimenteerartikel zou moeten worden omgezet in een artikel dat voorschrijft om per definitie te streven naar meekoppeling met ander ruimtelijke beleid. Daarbij zou de

Deltawet ook goed moeten “matchen” met de “meekoppelartikelen” van de Omgevingswet, zodat die geen dode letter blijven (art. 5.45, 5.46 en 5.49, zie ook brief Schultz aan TK over ‘meekoppeltoets’, 5 november 2014).

1. Introductie van de leden

De leden die input gaven voor de evaluatie van de Deltawet

De volgende 14 organisaties hebben input geleverd voor de evaluatie van de Deltawet:

1. Koninklijke BLN Schuttevaer
2. Ondernemersorganisatie EVO
3. Havenbedrijf Rotteram N.V.
4. (Samenwerkingsverband) Stichting Het Blauwe Hart
5. Vewin
6. Vereniging voor Energie, Milieu en Water
7. Strand Nederland
8. Natuurmonumenten
9. Vereniging van waterbouwers
10. Staatsbosbeheer
11. Stichting Duinbehoud
12. TenneT TSO BV
13. Reddingsbrigade Nederland
14. VNO-NCW

Spontane associaties

We zijn de ledenraadpleging begonnen met een vraag naar spontane associaties en ingevingen van de leden bij (de evaluatie van) de Deltawet. Grofweg zijn er drie typen associaties, namelijk over:

- de *inhoud* van de Deltawet
- het *proces* van de *Deltawet*
- het *proces* van de *evaluatie*.

Enkele inhoudelijke associaties zijn:

Structurele aandacht voor waterveiligheid en zoetwater beschikbaarheid.

Een veilig Nederland nu en in de toekomst.

Bescherming tegen hoogwater en op orde houden zoetwatervoorziening op langere termijn en het garanderen van een veilig vestigings- en investeringsklimaat in Nederland.

De meeste associaties op het proces zijn positief, een enkele associatie is negatief:

De Deltawet heeft goed richting gegeven aan de ambitie om Nederland waterveilig en toekomstbestendig te maken als enige delta ter wereld.

Er was sprake van professioneel procesbeheer.

Goed opgezet en belangrijk.

Veel geklets op een hoog abstractieniveau over onderwerpen die slechts voor een zeer klein deel van belang zijn voor onze organisatie.

Ten aanzien van de het evaluatieproces zeggen de leden het volgende:

Een goede zaak dat dergelijke belangrijke projecten geëvalueerd worden.

We evalueren de wettelijke regels in relatie tot de bereikte overlegresultaten.

Ik zou graag mijn ervaring willen delen.

Fijn dat er met diverse belanghebbenden het gesprek wordt gevoerd over de Deltawet.

Het gevoel dat opkomt is dat van hoop en energie om met elkaar te werken aan een Deltaprogramma met aandacht en gerichtheid op veiligheid samen met kwaliteit van de leefomgeving voor mensen en natuur.

Inhoud van dit rapport

Op basis van de ervaringen en inzichten van de hiervoor genoemde leden is een **oordeel** geveld over de Deltawet, en is een aantal **adviezen** gegeven voor verbetering van de opzet en uitvoering van de Deltawet. De verdere inhoud van het rapport beschrijft de bevindingen van de leden: de ervaringen en inzichten waarop het oordeel en de adviezen gebaseerd zijn.

In hoofdstuk 2 staan de **resultaten** van het Deltaprogramma centraal. Hoe resultaatgericht was het Deltaprogramma, welke resultaten waren voor de OIM-leden vooral van belang en waarom?

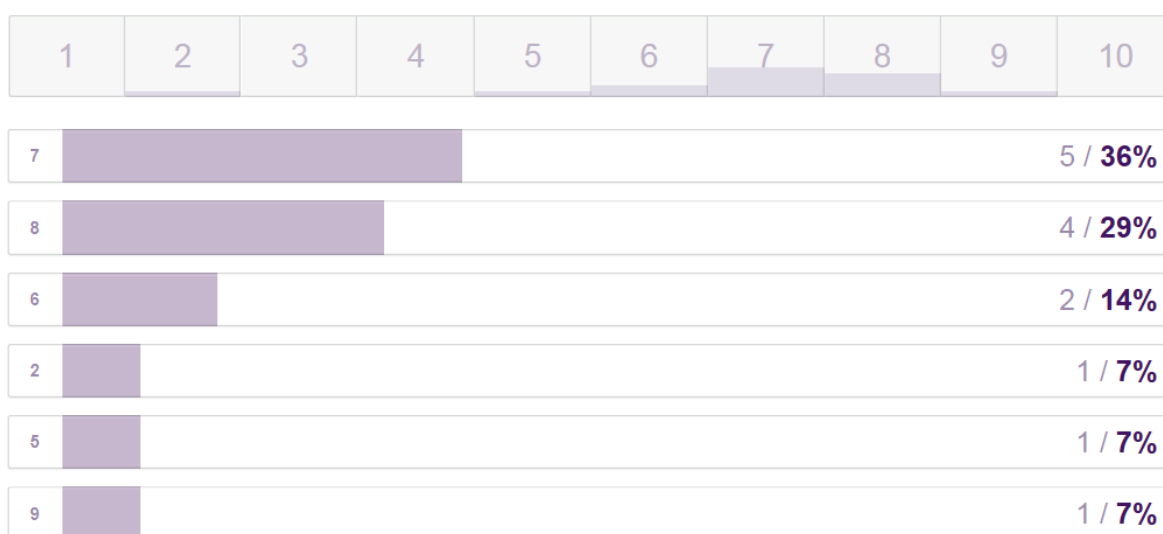
In hoofdstuk 3 beschrijven we hoe de OIM-leden kijken naar de **werking** van het Deltaprogramma. Wat heeft de Deltawet vooral mogelijk gemaakt en gestimuleerd? Wat werkte goed? Wat heeft de Deltawet belemmerd? Wat werkte niet of minder goed? En op welke punten ervaren de OIM-leden het Deltaprogramma, in vergelijking met andere beleidsprocessen, als vernieuwend of juist als traditioneel?

In hoofdstuk 4 gaan we in op de **participatie** door belanghebbenden in het Deltaprogramma. We hebben de deelnemers gevraagd hoe zij de participatie waarderen met een cijfer, en waarom. Daarbij hebben we een beeld gekregen van het relatieve belang van bepaalde aspecten van participatie. We stonden ook stil bij de manier waarop het OIM is ingezet bij het Deltaprogramma. Tot slot hebben we de leden gevraagd naar de rol die maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en burgers hebben gespeeld bij de kennisontwikkeling in het kader van het Deltaprogramma.

2. Resultaten van het Deltaprogramma

Beoordeling resultaten

De meeste ondervraagde leden zijn tevreden over de resultaten die in de afgelopen 5 jaar in het kader van het Deltaprogramma zijn bereikt. We hebben de leden gevraagd hun tevredenheid uit te drukken in een rapportcijfer van 1 tot en met 10. Twaalf van de veertien leden geven een voldoende en hoger. Slechts twee van de veertien ondervraagde personen geven een onvoldoende. De paar lage cijfers zorgen ervoor dat het gemiddelde cijfer uitkomt op een 6,8.

Welke ervaringen gaan schuil achter de cijfers? We bekijken drie groepen:

1. de leden die *voldoendes* (6 en 7) geven voor de resultaten van het Deltaprogramma;
2. de leden die de resultaten van het Deltaprogramma als (*zeer*) *goed* beoordelen (8 of 9);
3. de leden die een *onvoldoende* geven voor de resultaten van het Deltaprogramma (2 of 5).

1. Voldoende voor resultaat Deltaprogramma

Een aantal deelnemers kan goed onder woorden brengen waarom zij een voldoende geeft:

Het is een megaklus, op basis van de rapportage van de Commissie Veerman. Het "zacht waar het kan, hard waar het moet" was daarin nieuw, innovatief, sterk en maatschappelijke verantwoord. Toch heeft het de grootste moeite gekost om dat adagium te handhaven. Het is voor een belangrijk deel naar achteren geschoven, maar het zit er gelukkig ook nog fiks in.

Er is redelijk rekening gehouden met de belangen van bedrijven die afhankelijk zijn van de aan- en afvoer van hun goederen over het water.

Ik geef een ruim voldoende omdat de Deltawet goed globaal richting heeft gegeven aan activiteiten en bestedingen.

Het is een goed programma met een goede aansturing.

Een aantal leden vindt het om verschillende redenen lastiger om hun oordeel te onderbouwen:

Ik kan alleen spreken vanuit het deel Deltaprogramma IJsselmeergebied. Bij dit programma is getracht de maatschappelijke organisaties zo goed mogelijk bij dit proces te betrekken.

De Deltawet is 'pas' sinds medio 2014 onderwerp van gesprek binnen het bedrijf. Sinds dat moment wordt bekeken wat de impact hiervan is voor het bedrijf.

De informatie is er maar je moet goed kijken wat er van invloed is op het strand.

2. Resultaat Deltaprogramma beoordeeld als (zeer) goed

Enkele leden die de resultaten van het Deltaprogramma als (zeer) goed beoordelen, baseren hun oordeel op hun *ervaringen met het proces*:

De publieksparticipatie is goed opgezet en we hebben onze belangen goed in kunnen brengen.

Er is een goed proces op gang gebracht voor het met elkaar delen van verschillende essentiële maatschappelijke belangen. Er zijn ervaringen opgedaan met meekoppelen en met meervoudige doelstellingen voor de aanpak van gebieden. Veiligheid en natuurontwikkeling kunnen hand in hand gaan. Het is geen 10, omdat in de politieke besluitvorming de balans tussen veiligheid met technocratische oplossingen en natuurlijke lange termijn oplossingen uit evenwicht is geraakt. Met name met betrekking tot de financiële borging.

De aanpak is gedegen met een sterke continuïteitsbasis, ongevoelig voor jaarlijkse en meerjaren financiële keuze die voor andere beleidsdossier gemaakt worden. De robuustheid spreekt ons aan, alsmede het ontwikkelde draagvlak bij alle partijen.

Anderen zijn (zeer) tevreden omdat in hun ogen *rekening is gehouden met bepaalde belangen*:

Het eindadvies van het Deltaprogramma houdt op een adaptieve manier rekening met het garanderen van een veilig vestigings- en investeringsklimaat in de Rotterdamse haven. Er is bijvoorbeeld een optimale afweging gemaakt tussen waterveiligheid en de bereikbaarheid van de haven. Maar ook de zoetwaterstrategie met het robuuster maken van het Brielse Meersysteem past goed hierbij en zorgt voor een toekomstvaste borging van de zoetwaterbelangen van de industrie in de Rotterdamse haven.

De (tussentijdse) resultaten laten zien dat er (tot op heden) rekening wordt gehouden met het economische belang van voldoende water. Daarnaast zijn wij verheugd met de adaptieve aanpak die centraal staat.

3. Onvoldoende voor resultaat Deltaprogramma

Twee van de veertien ondervraagde leden gaven een onvoldoende voor de resultaten van het Deltaprogramma de afgelopen 5 jaar. Zij zijn vooral ontevreden doordat in hun ogen te weinig rekening is gehouden met bepaalde belangen (landschap, natuur en waterveiligheid):

Begrijpelijk dat het primaat ligt bij veiligheid. Maar verwerpelijk dat vervolgens monomaan wordt gekeken naar economisch gewin op korte termijn voor beperkte groepen (onder andere projectonwikkelaars) ten koste van landschap en natuur. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Nationale Visie Kust (gekoppeld aan het Deltaprogramma), waarnaar wordt verwezen bij het volbouwen van de stranden met strandhuisjes en andere rommel. Het ontbreekt aan regie en integrale visie.

Er is (te) weinig aandacht voor de derde veiligheidslaag.

Relatieve belang van de resultaten

We hebben de leden gevraagd welke resultaten van het Deltaprogramma voor hun organisatie het belangrijkste zijn en waarom. Dit geeft verder inzicht in hun ervaringen met -en hun waarderingen van- de resultaten van het Deltaprogramma.

1. Voldoende voor resultaat Deltaprogramma

Belangrijkste resultaten Deltaprogramma voor mijn organisatie:	Waarom?
Waterveiligheid, ruimtelijke adaptatie.	Deze kunnen impact hebben op de risico's die onze assets kunnen ondervinden
Het oplossen van de zwakke schakels aan de kust.	De kust is nu veilig.
(1) De nadruk op meekoppelen van waterveiligheid, zoetwatervoorziening met natuur en ruimtelijke kwaliteit (2) De nadruk op vasthouden van water in deelprogramma zoetwatervoorziening (3) de aandacht voor ruimtelijke oplossingen in waterveiligheid en (4) meerlaagsveiligheid en uiteraard (5) de regie op de uitvoering. De inrichting van watersystemen is zeer ingrijpend voor natuur en natuurbeheer in Nederland-Waterland. Daarin zijn ernstige fouten gemaakt afgelopen eeuw.	Dankzij een integrale aanpak biedt het Deltaprogramma de kans om meervoudig resultaat te boeken, voor water èn natuur. Daartoe zijn zeker relevante beslissingen genomen, maar veel hangt nog af van de uitvoering en verdere voortzetting.
Dat met de 'delta-maatregelen' een integrale aanpak prefereert. Nieuwe concepten zoals building with nature, natuurlijke klimaatbuffers etcetera werden bespreekbaar.	Omdat de Stichting Het Blauwe Hart een duurzaam, natuurlijk, IJsselmeergebied voorstaat.
Er is rekening gehouden met het optimaal bevaarbaar houden van de belangrijkste vaarwegen.	Zonder voldoende zekerheid over de bruikbaarheid van transport over water zullen bedrijven minder geneigd zijn daarin

	<i>te investeren, zullen zij zoeken naar vervoeralternatieven of zelfs bedrijfsactiviteiten verplaatsen naar locaties, waar de bereikbaarheid voor de binnenvaart beter is verzekerd.</i>
<i>Uitwerking in concrete projecten HWBP (Hoog Water Beschermings Programma), geborgde acties, financiën die meerjarig verzekerd zijn.</i>	<i>Veel van hetgeen gepland is moet gerealiseerd worden door de markt. Zekerheid over de bestedingen is van groot belang. Geeft een beeld van de omvang van de te verwachten werken. De wijze waarop de werken gerealiseerd konden worden (evenredige verdeling over een aantal jaren) ook.</i>
<i>Op het gebied van zoet water.</i>	<i>Zoet water is essentieel voor de productie van eerste primaire levensbehoefte drinkwater.</i>

2. Resultaat Deltaprogramma beoordeeld als (zeer) goed

Belangrijkste resultaten	Waarom?
Deltaprogramma voor mijn organisatie:	
<i>Langsdammen. Maatregelen geen nadelig effect op diepgang vaarweg. Ondergrens IJsselmeerpeil. Behoud huidige afvoerverdeling. Open verbinding Waterweg. Open Hollandse IJssel door KWA.</i>	<i>Omdat deze maatregelen direct van invloed kunnen zijn op het belang van de scheepvaart.</i>
<i>Aandacht voor het gegeven dat water een cruciale vestigingsfactor is voor bedrijven in tal van sectoren. Maatregelen die zoetwatervoorziening voor industriële bedrijven (in potentie) borgen.</i>	<i>Industriële bedrijven hebben in Nederland geen toekomst als de zoetwatervoorziening niet op orde is.</i>
<i>Het eindadvies van het Deltaprogramma houdt op een adaptieve manier rekening met het garanderen van een veilig vestigings- en investeringsklimaat in de Rotterdamse haven. Er is met het afsluitbaar open houden van de Rijnmond een optimale afweging gemaakt tussen waterveiligheid en de bereikbaarheid van de haven. Dit is daarbij ook goed voor de bescherming van het buitendijkse havengebied. Daarnaast past de zoetwaterstrategie met het robuuster maken van het Brielse Meersysteem hier goed bij en zorgt voor een toekomstvast borging van de zoetwaterbelangen van de industrie in de Rotterdamse haven. De verdieping van de Nieuwe Waterweg is binnen de zoetwaterstrategie ook inpasbaar op een adaptieve manier.</i>	<i>Van belang voor het garanderen van een veilig vestigings- en investeringsklimaat voor de Rotterdamse haven.</i>

<i>Dat er een concrete samenhang is ontdekt en in het bewustzijn gekomen tussen veiligheid en natuurlijke ontwikkelingen. Op een verstandige manier meebewegen met de natuur en de natuurlijke systemen kent voordelen en maatschappelijk gewin op termijn.</i>	<i>Omdat onze organisatie de verantwoordelijkheid heeft om te werken aan de kwaliteit van de leefomgeving voor mensen, planten en dieren. Hierbij zijn de basis invalshoeken beschermen, beleven en benutten.</i>
<i>Goede visie op veilig en ontwikkeling van criteria.</i>	<i>Een goed investeringsklimaat is van belang. Veiligheid mag geen issue zijn.</i>

3. Onvoldoende voor resultaat Deltaprogramma

Belangrijkste resultaten	Waarom?
Deltaprogramma voor mijn organisatie:	
<i>Beslissing Zand en de Nationale Visie Kust.</i>	<i>Hebben betrekking op de duinen.</i>
<i>Verder investeren in de derde Veiligheidslaag.</i>	<i>De veiligheidsregio's pakken hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de waterveiligheid niet op.</i>

Relatieve bijdrage drie structuuronderdelen

De Deltawet heeft een structuur neergezet met drie onderdelen:

1. Het Deltaprogramma;
2. Het Deltafonds;
3. De Deltacommissaris (inclusief staf).

We hebben de leden gevraagd hoe zij de bijdrage wegen van de verschillende onderdelen. Per onderdeel konden ze 1 tot en met 5 sterren uitdelen. Het Deltaprogramma en de Deltacommissaris krijgen elk gemiddeld 3,6 sterren. Het Deltafonds krijgt gemiddeld 3 sterren. *Het Deltafonds heeft dus relatief minder zwaar gewogen bij het bereiken van resultaten in het kader van de Deltawet.*

3. Werking van het Deltaprogramma

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de OIM-leden kijken naar de werking van het Deltaprogramma.

- Wat heeft de Deltawet vooral mogelijk gemaakt en gestimuleerd? Wat werkte goed?
- Wat heeft de Deltawet belemmerd? Wat werkte niet of minder goed?
- Op welke punten ervaren de OIM-leden het Deltaprogramma als vernieuwend, in vergelijking met andere beleidsprocessen?
- En wat vinden ze juist niet vernieuwend of traditioneel aan het Deltaprogramma?

Wat heeft de Deltawet vooral mogelijk gemaakt en gestimuleerd?

Wat werkte goed?

We beantwoorden deze vraag langs dezelfde drie groepen, die we eerder zagen:

1. de leden die *voldoendes* geven voor de resultaten van het Deltaprogramma;
2. de leden die de resultaten van het Deltaprogramma als *(zeer) goed* beoordelen;
3. de leden die een *onvoldoende* geven voor de resultaten van het Deltaprogramma.

Resultaat Deltaprogramma beoordeeld als 'voldoende'	Resultaat Deltaprogramma beoordeeld als '(zeer) goed'
Basisveiligheid.	Innovatieve maatregelen in waterbeheer en het riviersysteem.
Zwakke schakels.	Structurele aandacht voor waterveiligheid en zoetwaterbeschikbaarheid, onder meer via een jaarlijks te publiceren Deltaprogramma.
Enerzijds heeft het experimenteerartikel goed tot uitdrukking gebracht dat we het stadium van monofunctionele oplossingen voorbij zijn, anderzijds is het absurd dat er nauwelijks van gebruik gemaakt is. Kennelijk te ingewikkelde constructie.	Behouden van de veiligheid met onder andere de Maeslantkering en het verbeteren van de faalkans is essentieel.
Samenwerking partijen en belanghebbenden, waterbewustzijn meer op het vizier, nieuwe concepten als natuurlijke klimaatbuffers, building with nature enzovoorts.	Een aanpak met een luisterend oor. En de daadwerkelijke moed om een dubbeldoelstelling op te pakken in het programma Ruimte voor de Rivier. Hiermee is veel positieve ervaring opgedaan. Dit was weliswaar in de voorfase van de Deltawet, maar mijns inziens essentieel voor de succesvolle start en opbouw.
Waterveiligheid op de agenda zetten, meerjarige aandacht over de regeerperiode van een kabinet heen, heeft geleid tot een grootschalige aanpak waardoor programma's als Ruimte voor de rivieren ontwikkeld konden worden.	Lange termijn programma en dito financiering.
Waterbeheer op de kaart gezet	

Een OIM-lid dat een *onvoldoende* gaf voor de resultaten van het Deltaprogramma, benoemde wel als kwaliteit van het Deltaprogramma dat *investeren in waterveiligheid in een meer commercieel begrip is geplaatst*. Dat investeren in kwaliteit en innovatie leidt tot opdrachten (inkomsten) vanuit het buitenland.

Wat heeft de Deltawet belemmerd? Wat werkte niet of minder goed?

Resultaat Deltaprogramma beoordeeld als 'voldoende'	Resultaat Deltaprogramma beoordeeld als '(zeer) goed'
Wie moet waarvoor betalen en wie heeft welke verantwoordelijkheid.	Door de regionale insteek van het Deltaprogramma rivieren, was soms niet duidelijk waar zaken ingebracht moesten worden. Inmiddels is dit opgepakt en duidelijk.
Landelijk kustbeleid.	De organisatie van de inbreng van de maatschappelijke organisaties was niet altijd duidelijk en efficiënt. De hoge mate van interactie werd gewaardeerd maar het was niet altijd duidelijk op welk moment en in welk gremium de bijdrage moest worden geleverd.
De nadruk op "veiligheidsgeld inzetten voor alleen veiligheid" heeft zeer veel mooie integrale oplossingen tegengewerkt. Het besef dat belastinggeld met een zo groot mogelijk maatschappelijk rendement zou moeten worden ingezet legde het af tegen deze "monofunctionele" correctie vanuit de Kamer. Kans gemist.	Het onevenwichtig borgen van financiële middelen voor technocratische oplossingen ten opzichte van meer natuurlijke en lange termijn oplossingen. Hier lijkt zich een spanning te openbaren tussen korte termijn economische krachten en lange termijn sociale en maatschappelijke belangen.
Samenwerking RWS en waterschappen (met ook de markt) kon optimaler.	Discussie over duurzame zoetwatervoorziening is niet goed genoeg geborgd. Hoewel een klein issue ten opzichte van veiligheid, voor industrie is het key. Dit punt verdient een meer stevige opstelling van het Kabinet: zoetwater gaat over de hele maakindustrie en dito deviezen die wij er mee verdienen!
De koppeling van waterveiligheid met waterkwaliteit is in de Tweede Kamer uit de Deltawet geamendeerd en weer gedeeltelijk 'gedeamendeerd'. Helaas staat er binnen het Deltafonds nog een groot schot tussen waterveiligheids- en waterkwaliteitsgelden.	

Een OIM-lid dat een *onvoldoende* gaf voor de resultaten van het Deltaprogramma, gaf als antwoord op deze vraag dat de *betrokkenheid van burgers minimaal is*.

Wat is vernieuwend aan het Deltaprogramma in vergelijking met andere beleidsprocessen?

Een aantal zaken springt eruit in de antwoorden: de open en interactieve aanpak, de meerjarige aanpak, en het bestuurlijke construct van de Deltacommissaris.

Ook op bestuurlijk niveau was participatie mogelijk.

Er wordt geluisterd en breed contact gezocht met maatschappelijke belangen en groepen en ook de burger heeft toegang tot de informatie en het beleidsvormingsproces. Het niet van te voren voorschrijven en vastleggen van het proces en de inhoud.

Het adaptieve element maakt het bij uitstek een vernieuwend beleidsterrein.

Water specifiek en beleidsmatig apart aandacht geven. En de Deltacommissaris.

Het Deltaprogramma onderscheidt zich door het interactieve karakter ervan. Dat is op zichzelf positief. Draagvlak zorgt veelal voor een soepele politieke afwikkeling.

Een goed beeld heb ik hiervan niet. Bij dit onderwerp gaat het vooral om beleid dat op de zeer lange termijn is gericht en voor de korte termijn beslissingen nodig zijn, die het langetermijnbeleid niet frustreren. Dat is best wel lastig, gegeven de dynamiek van onze samenleving.

Meerjarig, gebaseerd op gefundeerd onderzoek, breed politiek draagvlak (met de Veerman), over de grenzen van afzonderlijke politieke partijen heen. Raakt de ambitie van Nederland als geheel. Zonder meer een knappe prestatie.

De deltagcommissaris: iemand die er voor zorgt dat veiligheid onbesproken wordt versterkt, waarbij alle partijen van harte mee doen. Daarmee geeft Kabinet aan dat veiligheid geen onderdeel is politiek gesjagger!

Op welke punten is het Deltaprogramma juist niet vernieuwend traditioneel)?

In de antwoord op deze vraag vallen op:

1. De nadruk van gevestigde belangen en perspectieven zoals de financiële, economische invalshoek, en de civiele techniek
2. De (verdeling van) rol, taak en verantwoordelijkheid van de overheid / betrokken overheden.

Dat bekostiging nog altijd in veel gevallen doorslaggevend is.

De keuze om op een gegeven moment harde financiële criteria in te lassen, waardoor in een te vroege fase andere invalshoeken vanuit natuur en leefomgeving dreigen af te vallen.

De macht achter de schermen van de traditionele civiele techniek

De traditie dat wij sinds 1953 op waterveiligheid niet bezuinigen!

Geen integrale benadering. Natuur is weggezet als hinderlijke randvoorwaarde. Er is niet gezocht naar manieren om verschillende belangen elkaar te laten versterken (behalve korte termijn economisch gewin voor beperkte groepen en veiligheid).

Procesmatig zie ik weinig vernieuwing, maar het is de vraag of dat noodzakelijk was. Het gaat tenslotte om het resultaat en het kiezen van een daarvoor efficiënte werkwijze.

Bij buitendijkse waterveiligheid wordt alles bij het oude gelaten, zeker ook qua verantwoordelijkheden. De vraag is hoelang dit houdbaar is.

Had eerder en anders kunnen worden samengesteld. Henk Ovink heeft in NY laten zien hoe je samen met stakeholders beleid kan maken en kan uitvoeren. Veel is gesprekken met een ieder, maar de beleidsontwikkeling en de wijze waarop dit werd uitgevoerd was tamelijk traditioneel van aard.

Er blijft discussie gaande over wie nu waarvoor verantwoordelijk is, met name tussen rijk, provincies, gemeenten en waterschappen. Maak een keuze en leg die vast.

Zeer sterke regierol van ministerie IenM.

4. Participatie in het Deltaprogramma

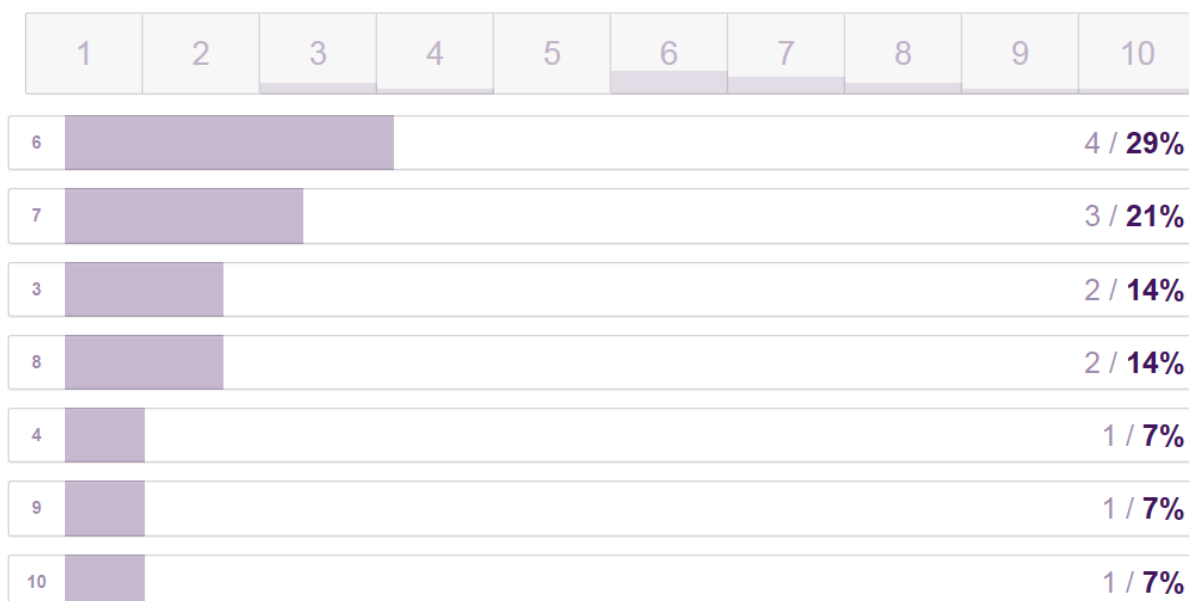
In dit hoofdstuk gaan we in op de participatie door belanghebbenden in het Deltaprogramma. We hebben de deelnemers gevraagd hoe zij de participatie waarderen met een cijfer, en waarom. Daarbij hebben we een beeld gekregen van het relatieve belang van bepaalde aspecten van participatie. We stonden ook stil bij de manier waarop het OIM is ingezet bij het Deltaprogramma. Tot slot hebben we de leden gevraagd naar de rol die maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en burgers hebben gespeeld bij de kennisontwikkeling in het kader van het Deltaprogramma

Participatie algemeen

We beginnen met de rapportcijfers voor de participatie in het algemeen, en de toelichting daarop door de OIM-leden.

Welk cijfer geven de leden voor de participatie van maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en burgers bij (de grote wateropgaven in) het Deltaprogramma?

Het gemiddelde rapportcijfer is een 6,4. Drie van de veertien leden geven een onvoldoende, de overige leden geven een voldoende of hoger, met zelfs een uitschieter naar een 10.

1. Voldoende voor participatie in Deltaprogramma

Wat betreft delta IJsselmeergebied goede organisatie om partijen erbij te betrekken (Regionaal Overlegorgaan IJsselmeergebied, ROIJ). Over Deltaprogramma Waddenzeegebied minder tevreden.

Prima betrokkenheid en contacten

Maatschappelijke organisaties zijn ruim in de gelegenheid gesteld om input te leveren. De keerzijde ervan: het was niet altijd duidelijk op welk moment en in welk gremium de bijdrage moest worden geleverd.

Enerzijds transparantie en veel kansen tot betrokkenheid. Anderzijds veel te weinig structuur in de ambtelijke organisatie om hier ook daadwerkelijk mee rekening te houden: de ambtelijke stoottroepen waren voor geen enkele maatschappelijke organisatie bij te benen maar zetten sterk de koers voor de bestuurlijke besluiten.

In de uitwerking (met betrekking tot planning van werken) was meer overleg met de markt mogelijk geweest. Nu kende het programma (in uitgaven) pieken en dalen.

Een 6 omdat er wel duidelijk mogelijkheden zijn gecreëerd om mee te denken en mee te doen voor de maatschappelijke organisaties. Er is echter een onevenwichtigheid in de basis om ook daadwerkelijk over het geheel mee te kunnen blijven doen. Veel van de maatschappelijke organisaties en maatschappelijke belangen hebben geen financieel verdienpotentieel. Het zijn juist maatschappelijke belangen die zorg en borging nodig hebben. Op het moment dat ze in een soort concurrentie arena worden gebracht met economische verdienkrachten kunnen de maatschappelijke organisaties niet blijven meedraaien op hetzelfde niveau. Tenzij de overheid hier welbewust (financiële of capacitaire) mogelijkheden voor biedt.

2. Participatie in Deltaprogramma beoordeeld als (zeer) goed

Het was erg goed geregeld, zowel in de regio als in het OIM. Het enige nadeel was wellicht de grote hoeveelheid bijeenkomsten.

Alle relevante organisaties hebben de gelegenheid gekregen om hun belangen naar voren te brengen.

Als Havenbedrijf Rotterdam N.V. zijn we goed betrokken. Zowel via het Deltaprogramme Rijnmond-Drechtsteden (projectteam, directeurenoverleg) en via het OIM zelf. Ook het bedrijfsleven zelf zit steeds beter aan tafel, wat nog wel steeds een uitdaging blijft. Iedereen is altijd uitgenodigd. Maak weinig processen mee in Den Haag waar partijen zo bevraagd worden.

3. Onvoldoende voor participatie in Deltaprogramma

De betrokkenheid wordt wel gestimuleerd maar vindt nog teveel op een 'ambtelijke' afstandelijke manier plaats. De afstand kan verkort worden door meer met direct aansprekbare contactpersonen per (relevant) maatschappelijke organisatie.

We zijn weliswaar gehoord, maar dat heeft niet geleid tot een goede integrale benadering, waarbij de verschillende belangen elkaar versterken en ook andere belangen dan korte termijn economische belangen en de veiligheid gediend zijn.

Wens is om deels door participatie beleid te maken. Echter niet alle partijen kunnen / willen automatisch aanhaken terwijl deze partijen wel relevant zijn in het proces. Heb hier aandacht voor.

In de antwoorden vallen de knelpunten op in de participatie van maatschappelijke organisaties. Enerzijds lijkt de ambtelijke organisatie nog onvoldoende ingesteld op de omgang met deze organisaties, en –in de ogen van de maatschappelijke organisatie- vooral zijn eigen tempo en plan te volgen. Maatschappelijke organisaties verliezen daardoor het

overzicht en het contact. Anderzijds hebben de maatschappelijke organisaties, in tegenstelling tot bedrijven, geen verdienmodel. Ook dat breekt hen volgens eigen zeggen op bij de participatie.

Ter aanvulling hebben we de leden enkele stellingen voorgelegd. De stellingen wijzen in dezelfde richting: voldoende ruimte om inbreng te leveren, maar de timing van de inbreng is minder goed georganiseerd en het is minder helder waar waar precies de inbreng geleverd kan worden:

Ik kreeg **voldoende ruimte** om mijn inbreng te leveren.

Ik kon op **de juiste momenten** mijn inbreng leveren.

Het was mij helder **waar/bij wie** ik mijn inbreng kon leveren.

Inzet van het OIM voor de participatie

We hebben de deelnemers ook gevraagd hoe zij de inzet van het OIM waarden:

Wat vinden de leden van de manier waarop het OIM is benut/ingezet bij het Deltaprogramma?

De meeste OIM-leden zijn zeer te spreken over de inzet van het OIM. Positieve punten zijn: de secretarisnotities en de timing.

Zeer goed. Prima helicopterview en met name de secretarisnotities, wanneer er veel stukken zijn, is erg waardevol.

Goed, waarbij het beschikbare instrumentarium van het OIM goed is benut.

Prima. OIM vat de zaak en de partijen samen. Goed voor netwerk en weten van elkaar wat iemand vindt.

Op het juiste moment konden we via het OIM inbreng leveren, dusdanig dat we voorafgaand bijvoorbeeld aan de stuurgroep nog inbreng kunnen meegeven. Daarnaast zijn steeds de belangrijkste thema's en ontwikkelingen vanuit de verschillende deelprogramma's goed gedeeld en bediscussieerd.

Goed.

Professioneel en op de juiste momenten.

Goed. Er is daadwerkelijk ruimte om inbreng te leveren en bereidheid om de inbreng mee te nemen naar de verantwoordelijke niveaus.

Een aantal OIM-leden is wel tevreden, maar plaatst wel wat kanttekeningen bij de inzet van het OIM in het Deltaprogramma.

Op zich goed, maar het duurde te lang voordat we, via de voorzitter (lof!) onze rol ook echt claimden richting SG DP.

De indruk bestond dat de invloed van het OIM enigszins beperkt was. Als zaken in het OIM werden besproken, was de ruimte voor aanpassingen beperkt. Invloed uitoefenen kon overigens tijdens het traject daarvoor.

Goede initiatieven, maar nog teveel op afstand.

Verder zijn er leden die de inzet van het OIM lastig in te schatten vinden, bijvoorbeeld omdat ze nog niet lang genoeg betrokken zijn om hierover te kunnen oordelen. Ook is er een negatieve ervaring met het OIM in relatie tot de Nationale Visie Kust:

Het is mij niet zo goed gekomen dat ik bij OIM overleggen over de Nationale Visie Kust en over de Beleidslijn Kust steeds heb aangegeven dat wij tegen bebouwing van de nog natuurlijke duinenkust en de daarvoor liggende stranden zijn, dat wij het niet eens zijn met de sectorale invalshoek die in de Beleidslijn Kust is gekozen, om dan vervolgens door de Minister in het gezicht geslingerd te krijgen dat we betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van haar wanbeleid ten aanzien van kustbebouwing.

Kennisontwikkeling

Participatie kan ook zichtbaar worden in gezamenlijke kennisontwikkeling. Welke ervaringen hebben de OIM-leden daarmee opgedaan in het Deltaprogramma?

Hoe beoordelen de leden de rol die maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en burgers hebben gespeeld bij de kennisontwikkeling in het kader van het Deltaprogramma?

Een aantal leden is positief, maar geeft verder geen toelichting. Trefwoorden zijn: 'positief', 'stimulerend', en 'open inbreng'. Leden die positief zijn en wel een toelichting geven, zeggen het volgende:

Ook hier geldt dat organisaties ruim in de gelegenheid zijn gesteld om kennis in te brengen. De omvang en complexiteit van het programma en de organisatie daarvan maakte dat er een fors beroep werd gedaan op de maatschappelijke organisaties. Ook was het niet altijd duidelijk wanneer en bij wie kennis kon worden ingebracht.

Op verschillende thema's is er de kans geweest om kennis in te brengen. Denk aan scheepvaartbelangen / kennis of kennis vanuit de industrie o.g.v. zoetwaterbelangen / afhankelijkheden. Dit is wel een blijvend aandachtspunt, de vertaling naar deze partijen en ook de betrokkenheid.

Bouw-bedrijfsleven is goed betrokken tot op vandaag. Link met topsector water is goed gelegd.

Goed. Er is ruimte en aandacht. Punt van aandacht blijft om het evenwicht tussen meer financieel economisch harde sectoren en maatschappelijk en op de kwaliteit van leven gerichte sectoren te behouden of te herstellen.

Bij de aanvang van het Deltaprogramma (deelprogramma kust) waren de betrokken ambtenaren nauwelijks op de hoogte van de werking van het zandig systeem van de kust en het belang van geomorfologische processen en natuurlijke dynamiek voor de natuurwaarden in de duinen. Ik meen dat de natuurorganisaties dit goed onder de aandacht hebben kunnen brengen en dat daardoor de kennisontwikkeling is bevorderd.

Maar niet iedereen is positief over de kennisontwikkeling. Er is kritiek op de aard van de kennisontwikkeling, de timing en de zichtbaarheid ervan:

Veel te sterke dominantie van bedrijfsleven, bv. via ENW, als het erop aan kwam is er bijvoorbeeld veel te weinig geluisterd naar Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. Het is vreemd dat de kennisontwikkeling daarvan niet echt is geïntegreerd in DP-kennisorganisatie.

Is laat op gang gekomen. Had eerder moeten en ook had meer gebruik kunnen gemaakt van bestaande kennisnetwerken. Er zijn in Nederland nogal wat kennisprogramma's en netwerken. En daar is met het NKWK er weer een bijgekomen. Indien eerder en beter aandacht voor kennis(ontwikkeling) was geweest, had dit anders gelopen. Op dit punt (te) late betrokkenheid van de markt.

Ik heb niet het idee dat de kennisontwikkeling een prominente rol heeft gehad.

Mager, het resultaat is niet direct zichtbaar.

Tot slot geeft een aantal leden aan dat ze de kennisontwikkeling niet goed genoeg kunnen beoordelen, bijvoorbeeld omdat ze niet bij alle bijeenkomsten aanwezig konden zijn.

Colofon

Voorzitter

Ina Adema

Contactpersoon

Friso Coumou
Secretaris Overleg IenM
M 06-41256495
E-mail: friso.coumou@minienm.nl